SUOMEN RAUHANLIITTO – FINLANDS FREDSFÖRBUND

LAUSUNTO

Asia: HE 109/2024 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2025

Leikkaukset heikentävät sisäistä turvallisuutta

Julkisen talouden tasapainottaminen on tarpeen, mutta se ei onnistu leikkaamalla työllisyydestä ja lisäämällä menoja sotilaalliseen varustautumiseen. Valtion leikkaukset kohdistuvat moniin kansalaisjärjestöihin, jotka ovat jo joutuneet irtisanomaan ja lomauttamaan työntekijöitä. Tämä tulee osaltaan lisäämään työttömyyttä.

Menoja kasvattavat mm. suuret puolustushankinnat. Varustautumiseen käytetty raha käytetään suurelta osin ulkomaisiin hankintoihin, eikä se lisää kotimaista kysyntää.

Hallituksen esityksen mukaan sen päättämät sopeutustoimet vähentävät menoja ja lisäävät tuloja merkittävästi. Tosiasiassa esimerkiksi sosiaali- ja terveyssektorille kohdistetut säästöt eivät toteudu vaan lisäävät menoja. Käytännössä säästöt kohdistuvat muun muassa ehkäisevään toimintaan ja siten lisäävät kalliimpien perus- ja erikoispalvelujen tarvetta. Valtion lisätulot verotuksesta kohdistuvat nekin raskaimmin alempiin tuloluokkiin arvolisäverotuksen korottamisen ja pienempituloisiin eläkeläisiin kohdistuvien verokiristysten kautta. Tuloerojen kasvu on ilmeistä ja se heikentää sisäistä turvallisuutta.

Hallitus ei pääse ehdottamillaan toimenpiteillä tavoitteisiinsa, mistä osoituksena on julkisen velan kasvu ja heikentyvät työllisyys. Työllisyysaste tulee todennäköisesti heikentymään edelleen.

Pääministeri Orpon hallituksen tavoitteena on parantaa suomalaisten elintasoa ja kääntää Suomen talous kestävään kasvuun. Elintason parantamisen mahdollisuudet kohdistuvat kuitenkin erittäin vahvasti jo nyt paremmassa asemassa oleviin ja alemmilla tulotasoilla elintaso päinvastoin heikkenee sosiaaliturvaan tehtävien leikkausten takia.

Kyse on arvovalinnoista

Hallitus tekee valtiontalouden heikon tilanteen perusteella arvovalintoja, jotka heikentävät sisäistä turvallisuutta. Samaan aikaan kun puolustusministeriön hallinonalan menoja lisätään 9 prosentilla eli 554 miljoonalla eurolla, leikataan sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan menoja 7 prosentilla eli 1090 miljoonalla eurolla. Sosiaali- ja terveydenhuoltoon tarkoitetut määrärahat heikentävät maan sisäistä turvallisuutta ja niiden leikkaaminen aiheuttaa eriarvoisuutta.

Järjestöihin kohdistuvat leikkaukset ovat olleet 30 – 100 prosenttia. Sosiaali- ja terveysalan järjestöiltä leikataan kolmasosa valtion tuesta ja rauhanjärjestöiltä tuki viedään kokonaan pois. Kun valtio vetäytyy kansalaisyhteiskunnan tukemisesta, on tämä osa laajempaa valtion roolin

uudelleenarviointia, jonka mukaisesti valtio huolehtisi vain perinteisestä sisäisestä ja ulkoisesta turvallisuudesta.

Tätä kehitystä tukee myös verotuksen keventäminen. Arvioiden mukaan valtion verokertymä on tänä vuonna noin 8 miljardia euroa alempi kuin se olisi ollut ilman viime vuosina tehtyjä verokevennyksiä. Veroaste on ollut Pohjoismaissa korkea siksi, että valtion rooli on nähty hyvinvointiyhteiskunnassa tärkeäksi. Verotuksen keventäminen lisää talouden markkinaehtoisuutta ja yksityisen sektorin roolia.

Hyvinvointiyhteiskunta tarvitsee toimiakseen valtiota, joka tukee kansalaisyhteiskunnan kehitystä, ihmisoikeuksien kunnioitusta, mielipiteen vapautta ja suvaitsevaisuutta. Venäjän järjettömästi aloittaman sodan perusteella ei pitäisi luopua hyvinvointiyhteiskunnasta.

Ilmapiirin muutos viime vuosina on ollut nopea ja huolestuttava. Lehdistön vapaus on kansainvälisten vertailujen mukaan heikentynyt. Käännytyslaki vietiin läpi asiantuntijoiden vastustuksesta ja kansainvälisistä sopimuksista huolimatta. Maahanmuuttoon suhtaudutaan kriittisesti. Ammattiyhdistysliikkeen asemaa on heikennetty. Poliittinen vastakkainasettelu on voimistunut. Eduskunta ei myöskään halunnut kuulla Suomen ja USA:n väliseen puolustusyhteistyösopimukseen kriittisesti suhtautuvia järjestöjä.

Valtion keskittyminen perinteisiin turvallisuustehtäviin toteutuu vähitellen ja osin huomaamattomasti. Pahimmillaan on kyse sotilaallisiin kriiseihin valmistautumisesta ja kansankunnan pakottamisesta yksimielisyyteen. Tätä kehitystä vastaan on taisteltava tukemalla hyvinvointiyhteiskuntaa puolustavaa valtiota.

Demokratia, ihmisoikeudet ja tasa-arvo ovat sekä sisä- että ulkopolitiikan lähtökohta

Kuten vuoden 2025 talousarvioesityksessäkin todetaan, Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan tärkeimpinä päämäärinä on turvata Suomen itsenäisyys ja alueellinen koskemattomuus, estää Suomen joutuminen sotilaalliseen konfliktiin ja taata suomalaisten turvallisuus ja hyvinvointi. Ulko- ja turvallisuuspolitiikan perustana ovat oikeusvaltioperiaate, ihmisoikeudet, tasa-arvo ja demokratia.

Näistä periaatteista tulisi pitää kiinni, kun Suomi toimii v. 2025 Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön (Etyj), Pohjoismaiden ministerineuvoston sekä Pohjoismaiden N5 -yhteistyöryhmän puheenjohtajana. Talousarvioesityksessä kuitenkin käytännössä luovutaan osin näistä periaatteista, sillä esimerkiksi järjestöille ei anneta riittäviä mahdollisuuksia osallistua Etyj - tavoitteiden seurantaan ja toteuttamiseen. Lisäksi siviilikriisinhallinnan määrärahoja vähennetään 2 miljoonalla eurolla. Myös kehitysyhteistyömäärärahojen 50 miljoonan euron lisäsäästöt lisäävät globaalia eriarvoisuutta. Tätä kehitysmäärärahojen leikkausta ei korvaa 10 miljoonan euron uudelleenkohdentaminen kansalaisjärjestöjen kautta kanavoitavaan kehitysyhteistyöhön.

Suomen mainetta kansainvälisenä rauhanrakentajana heikentää myös lähialueyhteistyöhön suunnattujen varojen leikkaaminen. Talousarviosta ehdotetaan poistettavaksi määrärahat Itämeren, Barentsin ja arktisen alueen yhteistyöhön (vähennys verrattuna vuoden 2024 talousarvioon 1,6 milj. euroa).

Myös oikeusministeriön hallinnonalalla heikennetään kansalaisyhteiskunnan toimintamahdollisuuksia, vaikka oikeusministeriön tehtävänä on demokratian ja oikeusvaltiokehityksen tukeminen, eriarvoistumisen vähentäminen ja yhdenvertaisuuden lisääminen.

Ehdotukset muutoksiksi vuoden 2025 talousarvioesitykseen

Edellä olevan perusteella Suomen Rauhanliitto - Finlands Fredsförbund ehdottaa vuoden 2025 talousarvioesitykseen seuraavat muutokset:

Ulkoministeriön pääluokka
24.90.23. Etyj-puheenjohtajuus (siirtomääräraha 2 v)

Momentille **lisätään 200 000 euroa** kansalaisjärjestöjen Etyj- yhteistyöhön osallistumiseen 50-vuotisjuhlavuonna.

Rauhanjärjestöt ovat saaneet tukea oikeusministeriön momentilta 25.01.50. Tänä vuonna 2024 tukea vähennettiin 60 prosenttia ja ensi vuodeksi esitetään koko tuen poistamista.

Esitetyt leikkaukset merkitsisivät mm. sitä, että suomalaisten kansalaisjärjestöjen mahdollisuudet osallistua YK:n ja Etyj:n puitteissa tehtävään demokratian, ihmisoikeuksien ja oikeusvaltion kehitystä tukevaan toimintaan loppuisivat. Tämä olisi erittäin huono viesti Suomen ulkopolitiikan kannalta Etyj-puheenjohtajuuskautena ja juhlavuotena.

Tämän takia momentti 25.01.50 esitetään palautettavaksi ja sille merkittäväksi 500 000 euroa.

Oikeusministeriön pääluokka

25.01.50 (Avustukset)

Momentille **lisätään 500 000 euroa** rauhanjärjestöjen tekemään työhön.

Yksityiskohtaiset perustelut lisämäärärahoille

Venäjän tuomittava ja pitkittynyt hyökkäyssota Ukrainassa on pysäyttänyt Euroopan rauhanomaisen kehityksen. Se on vaikuttanut Ukrainaa laajemmin koko Eurooppaan ja kansainväliseen yhteisöön. Ilmapiiri YK:n rauhaa ja turvallisuuspoliittisia julkilausumia ja linjauksia käsittelevässä YK:n ykköskomiteassa on huono. Lähi-Idässä ja muualla useampi “jäätynyt konflikti” näyttää leimahtavan taas liekkeihin. Ydinsodankin riski on lähempänä kuin

vuosikymmeniin asiantuntijoiden mukaan. Valtioiden välit ovat kiristyneet kylmän sodan aikaiseen, ja varustelun ja asevaraiseen turvallisuuteen panostetaan nyt suuresti.

Eurooppa ja suurvallat ovat irtautuneet useasta monenkeskisestä kansainvälisestä sopimuksesta ja monenkeskinen turvallisuus- ja sopimusjärjestelmä uhkaa mureta. Suomikin päätti omalta osaltaan sodan seurauksena liittyä sotilaalliseen puolustusliittoumaan Natoon. Turvallisuus- ja rauhanpolitiikassa tarvitaan avointa moniäänistä kansalaiskeskustelua. jotka antavat kansalaisille visioita kestävämmän rauhan ja vakauden mahdollisuudesta. Järjestöt ovat tälle keskustelulle tärkeä väylä ja mahdollistaja.

Huoli turvattomuuden, ja vihapuheen polarisaation lisääntyminen Suomessa on tätä päivää. Väkivallasta ja pahoinvoinnista niin kouluissa, kodeissa, kaduilla kuin virtuaalisessa ympäristössämme uutisoidaan paljon, ja siihen on löydettävä ratkaisuja. Vaikka sotauutisointi, väkivalta ja tragedia Ukrainassa, ja nyt taas Lähi-idässä, saa meidätkin reagoimaan vahvistamalla sotilaallista varautumista turvallisuutemme puolesta, on edelleen suuri osa rauhaamme ja turvallisuuttamme uhkaavista haasteista sellaisia, joihin ei ole sotilaallista ratkaisua – esimerkkeinä mainittakoon ilmastonmuutos, pandemiat, ruokakriisi, hybridi- ja kyberuhkat sekä väkivaltainen ekstremismi, arjen väkivalta kodeissa, kaduilla ja nyt puhuttu jengiväkivaltakin. Ydinaseet ovat sotilaallinen uhka, mutta siihenkään ei Suomi pysty mitenkään muulla tavoin vastaamaan ja varautumaan, kun pyrkimään luomaan edellytyksiä ydinaseriisunnalle ja globaalisti vahvistamalla ydinturvallisuutta.

Vuoden 2021 Unescon yleiskokous päätti päivittää Unescon rauhankasvatussuosituksen eli niin kutsutun 1974-suosituksen. Päivityksen tavoitteena on huomioida 50 vuoden aikana tapahtuneet yhteiskunnalliset ja kansainvälisen ympäristön muutokset sekä esimerkiksi oppimisympäristöihin liittyvät muutokset liittyen digitalisaation.

Suomalaisen rauhanliikkeen osaamisen ja kokemusten tuominen kansainväliseen rauhankasvatuksen kehittämiseen sekä osallistuminen rauhankasvatuksen suosituksen toimeenpanoon Suomessa, ei ole mahdollista ilman valtion myöntämää rahoitusta. Erityisesti valtionavustukset Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittisiin linjauksiin ja kansainvälisiin sitoumuksiin liittyvään kansalaisjärjestötoimintaan sekä kehitysyhteistyössä viestintä- ja globaalikasvatushankerahoitus ovat mahdollistaneet rauhanliikkeen osallistumisen kansainvälisiin rauhankasvatusta käsitteleviin prosesseihin Suomessa ja kansainvälisesti. Suomen valtio tulee yhtenä suosituksen allekirjoittajana sitoutumaan suosituksen toteuttamiseen ja toivomme, että eduskunta sekä vastuuministeriöt tunnistavat rauhanjärjestöjen merkityksellisen roolin suosituksen lähtökohtien ja tavoitteiden edistämisessä Suomessa ja toisaalta suomalaisen rauhankasvatuksellisen osaamisen tuojina kansainväliseen rauhankasvatustyöhön ja tukevat tätä rahallisesti.

Rauhantyön järjestöjen toiminta-avustuksen tavoitteena on ollut tukea työnsä kautta Suomessa yhteiskunnassa turvallisuus- ja rauhanpolitiikasta käytävää keskustelua, ihmisoikeuksien toteutumista, demokratiaa ja sosiaalisesti kestävää yhteiskuntaa sekä kestävää kehitystä, erityisesti YK:n Agenda 2030 -tavoitetta 16: Rauha, oikeudenmukaisuus,ja hyvä hallinto/ oikeudenmukaisuus.

Rauhanliike koostuu noin 10 - 20 hyvin erikokoisesta valtakunnallisesta järjestöstä, jotka toimivat suomeksi ja ruotsiksi etelästä pohjoiseen. Rauhanjärjestöt tekevät myös laajasti kansainvälistä yhteistyötä. Rauhanjärjestöt tuottavat laajasti rauha- ja globaalikasvatusta.

Rauhanjärjestöt tekevät arvostettua turvallisuuspolitiikan ja asevalvontakysymysten asiantuntijatyötä ja paljon viestintä- ja julkaisutoimintaa, sekä antavat kanavan ihmisille toimia rauhan ja väkivallattomuuden puolesta. Rauhanliitto on jo vuosia tehnyt yhteistyötä Venäjällä nykyhallinnon sotatoimia vastustavien ja rauhaan ja demokratiaan pyrkivien ryhmien kanssa. Suuri osa rauhanliikkeen työstä tehdään vapaaehtoistoimintana, mutta se tarvitsee järjestöjen perusrahoituksen, jolla vapaaehtoistyö mahdollistetaan.